

тку, емоціональній реактивності, мотивації діяльності та оцінки досягнень, поведінці. На сьогодні активно розробляється напрям, що пов'язує особливості розвитку пізнавальної й особистісної сфер хлопчиків та дівчаток з функціональною спеціалізацією півкуль головного мозку. Мозок хлопчиків та дівчаток побудований і працює по-різному. Це положення лежить в основі пізнавальних стратегій та шляхів формування пізнавальних функцій, темпів і способів перетворення та засвоєння інформації, організації уваги.

Гендерний підхід в освіті деконструює традиційні культурні обмеження розвитку потенціалу особистості залежно від статі та створює умови для максимальної самореалізації та розкриття здібностей хлопчиків і дівчаток, що вимагає не просто змін, а й розробки нових способів навчання, відмінних від традиційних за якістю, способами організації навчального процесу та темпами. Урахування психофізіологічних особливостей хлопчиків і дівчаток у процесі навчання та виховання може сприяти виявленню їх індивідуальності, пов'язаної з гендерною ідентифікацією, і допоможе створити оптимальні умови для активного та успішного пізнавального розвитку й покращення психічного здоров'я в цілому.

Література

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання : науково-методичний посібник / І.Д. Бех. – К. : ІЗІН, 1998. – 204 с.
2. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г.С. Костюк ; за ред. Л.М. Проколієнко. – К. : Рад. школа, 1989. – 608 с.
3. Джуринский А.Н. История педагогики : учеб. пособие для студ. педвузов / А.Н. Джуринский. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 432 с.
4. Еремеева В.Д. Девочки и мальчики – два разных мира / В.Д. Еремеева, Т.П. Хризман. – СПб. : Тускарора, 2001.
5. Если они равны – это не значит, что они похожи [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ps.1september.ru/1999/33/4-1.htm>.
6. Пиз А. Язык взаимоотношений мужчина – женщина / А. Пиз, Б. Пиз. – М., 2000. – 400 с.
7. Мальчики плюс/минус девочки: есть ли будущее у раздельного обучения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.7ya.ru/pub/article.aspx?id=6399>.
8. Симонов В.П. Учет гендерных различий в образовательном процессе / В.П. Симонов // Педагогика. – 2005. – № 4. – С. 40–44.

КОЛОДІЙЧУК Л.С.

ПРОЕКТУВАННЯ ПРАКТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Отримання позитивного результату для сільськогосподарського виробництва можливе за належного проходження студентами практик. Для аграрного закладу таким результатом є висококваліфікований випускник, майбутній інженер, технік, керівник тощо. Тому в нашій країні щороку зростає роль саме випускників технічних спеціальностей, які мають ґрунтовну практичну підготовку.

Мета статті – розкрити окремі аспекти проектування практичної складової навчального процесу майбутніх фахівців технічних спеціальностей у вищих аграрних навчальних закладах освіти.

Дослідження показують, що головний чинник, який не дає змоги якісно провести практичне навчання студентів на виробництві, закладений у невідповідності об'єктів практики вимогам програми навчання. Крім того, загальновизнаний випере-

джальний характер теорії над практикою може спричиняти нерозуміння теорії й недооцінювання практики [1, с. 181]. Слід зауважити, що збільшення годин на практичне навчання як панацея вирішення всіх проблем є малоефективним засобом [2, с. 15]. Для цього майбутньому фахівцю необхідний зв'язок з виробництвом, навчання не повинно бути відокремлене від практичного застосування отриманих знань [6, с. 3].

Проектування практичної складової навчального процесу студентів аграрних закладів включає врахування певних особливостей технічних спеціальностей. Насамперед, кожна професія потребує оволодіння специфічними компетентностями. Професійні компетентності формуються в процесі практичної діяльності внаслідок багаторазового повторення тренувальних дій. Практична діяльність, залежно від рівня самостійності виконання цих дій, буде містити: початкову складову оволодіння уміннями на практичних заняттях і під час навчальних практик та складову вдосконалення професійних умінь у процесі виробничої технологічної й переддипломної практик [4, с. 76].

У процесі практичного навчання відбувається органічне поєднання навчання з продуктивною працею студентів, їх фізичний і розумовий розвиток, моральне й естетичне виховання. Внаслідок фізичної праці забезпечується безпосередній контакт студента зі знаряддями та предметом праці, відбувається його перетворення й породжується новий досвід. Саме в процесі виконання практичного та технічного завдання студент може перевірити достовірність знань і формується переконання. При цьому ставлення до праці може виявлятися як життєва необхідність і внутрішня потреба.

Дослідження підтверджують, що для проектування необхідного та достатнього обсягу практичних компетентностей, навчання з елементами практики має бути безперервним протягом усього терміну й мати структурно-логічну послідовність проведення [2, с. 25]. Практика студентів аграрних закладів передбачає безперервність і послідовність її проведення з метою набуття відповідних компетентностей – нормативних способів діяльності [1, с. 179] на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях, адже провідними компонентами практичного навчання технічних спеціальностей є способи діяльності: технічний огляд, поточний і капітальний ремонт, технологія виконання монтажних, налагоджувальних робіт тощо.

Для дослідження ми використовували програми студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційними рівнями “молодший спеціаліст”, “бакалавр” і “спеціаліст”, напряму підготовки – “Механізація та енергетика сільськогосподарського виробництва”.

Оскільки молодші спеціалісти є безпосередніми організаторами технологічного процесу виробництва, навчальними планами передбачено використання близько 50% навчального часу на практичне навчання. Крім того, випускники аграрних закладів I–II рівнів акредитації здобувають декілька робітничих професій.

Відповідно до навчальних планів, які затверджені Міністерством освіти і науки України, практичне навчання студентів вищих аграрних закладів складається з трьох видів практик: навчальна, виробничо-технологічна й виробнича переддипломна. На сьогодні аграрні навчальні заклади планують і проводять практику як на власних, відповідним чином оснащених базах, так і на підприємствах різних галузей господарства, керуючись Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженим наказом Міністерства освіти України від 8.04.1993 р. № 93.

Навчальна практика заплановано як шестигодинне заняття на певному робочому місці – у навчальних, навчально-виробничих майстернях, лабораторіях. Вона є продовженням вивчення теоретичного матеріалу, і керує практикою викладач (майстер). Слід зазначити, що практика може проводитися концентровано після

вивчення всього необхідного матеріалу, а також почергово з теоретичними заняттями. Метою практики є краще засвоєння певної суми знань і на цій основі формування практичних умінь, з подальшим умінням самостійно поповнювати ці знання.

При проектуванні практичної складової навчального процесу майбутніх фахівців, принциповим моментом, на наш погляд, є паспортизація лабораторій. У паспорт спроектованого нами робочого місця лабораторії “Електрообладнання сільськогосподарських агрегатів та установок” ми включали такі пункти: тему й мету роботи, стислий зміст роботи, накреслений план робочого місця з експлуатацією обладнання, перелік допоміжних приладів з паспортними даними та перелік засобів з техніки безпеки.

У цьому контексті важливе значення має прищеплення інтересу до професії за допомогою внутрішнього вигляду приміщення, оформлення стендів, макетів, загального порядку й естетичного смаку, належної організації робочого місця. Ми вважаємо, що при проектуванні місця проведення практики треба звернути увагу на ізолюваність робочого місця, щоб запобігти нервовому напруженню, яке виникає, коли людина працює в усіх на очах. На практиці цьому питанню не приділяють належної уваги. Більшість майстрів міркують по-військовому, вважаючи, що завдання полягає в тому, щоб звикнути до роботи в будь-яких умовах, що можуть трапитись на виробництві. Водночас завдання досягнення ізолюваності робочого місця може бути вирішено, наприклад, продуманим розміщенням меблів [5, с. 14]. Отже, майбутній фахівець технічного профілю зобов’язаний уміти організовувати свою працю та ввірених йому працівників.

На наш погляд, сьогодні в аграрній освіті виробнича практика є найменш методично спроектованою. Ми вважаємо, що будь-які аудиторні заняття, навіть з використанням найсучасніших комп’ютерів, не можуть замінити безпосереднього вивчення технологічного обладнання на виробництві, адже в основі виробничо-технологічної практики лежить діяльність студента на підприємстві та участь у виробничому процесі як члена бригади, цеху тощо. Саме там майбутній фахівець може впевнитися й перевірити свій вибір щодо технічної спеціальності.

Дослідження показують, що проектування виробничої практики включає низку заходів: ознайомити студентів з метою й завданнями практики; довести права й обов’язки, правила поведінки; спрямувати студентів на дотримання правил техніки безпеки та виробничої санітарії; видати студентам програми практики з методичними вказівками та індивідуальним завданням.

У цьому контексті заслуговують на увагу вислова Д.Ф. Ільєсова [3, с. 19] про те, що проектування педагогічних теорій має бути адресно орієнтованим. Це означає, що провідними основами проектування практичної сторони навчання є властивості та якості адресатів, абітурієнтів, які приходять навчатися до аграрних закладів. Вони мають свою специфіку. Тому, видаючи індивідуальні завдання, слід врахувати особливості студентів аграрних закладів, найбільш важливими з яких є: неоднакове трудове виховання абітурієнтів і різний життєвий досвід.

Ми вважаємо, що під час практики студент має безпосередньо брати участь у виробничо-технологічних процесах. Навчання студентів із залученням їх до випуску продукції, а саме: монтажу енергетичних установок, виконання технічного й сезонного обслуговування, поточного та капітального ремонтів енергообладнання, як показує досвід багатьох років, дає ефективні результати. На наш погляд, цей проміжний етап навчання започатковує багато чого, що в майбутньому визначає студента, як фахівця.

Така практика стає цілеспрямованою, оскільки суспільно корисна праця має більше значення, ніж праця з метою набуття практичних знань [4, с. 83]. При проекту-

ванні практичного навчання студентів технічних спеціальностей в аграрних закладах не варто забувати про формування умінь виконання сільськогосподарських робіт, тобто вмінь працювати на землі. У тому полягає специфіка аграрного закладу освіти.

Безумовно, після проходження такої практики й виробничо-творчих контактів з фахівцями, які працюють, у студентів змінюється ставлення до професії і підвищується критичне ставлення до своїх професійних якостей.

Переддипломна практика має на меті узагальнення й систематизацію знань з обраної спеціальності, ознайомлення студентів з економікою аграрного підприємства, збирання та підготовку матеріалів до дипломного проектування. Керівництво переддипломною практикою здійснюють провідні спеціалісти виробництва.

На нашу думку, випускник, який планує працювати після завершення аграрного закладу за місцем проживання, переддипломну практику має проходити на місці майбутньої роботи, хоча це не догма. При цьому на виробництві керівники підприємства, організації придивляються до нього як до майбутнього колеги. У цьому контексті доречно наголосити на принципі єдності й безперервності навчальних вимог як з боку аграрного закладу, так і з боку підприємства. Необхідно приділяти увагу саморозвитку студента як особистості та морально-психологічній підготовці студента до сприйняття реального стану справ у галузі виробництва [4, с. 80]. Саме на таке природне працевлаштування покладаються великі сподівання.

При проектуванні практичного навчання для практиканта технічної спеціальності важливим є не тільки місце проходження практики, а й відповідне методичне забезпечення. Для забезпечення практичного навчання студентів НМЦ аграрної освіти працює над проектуванням навчально-методичного комплексу, який відповідав би вимогам сучасного змісту освіти: звіти-щоденники, навчальні відеофільми, кодопосібники, підручники й навчальні посібники, методичні рекомендації. Майстри виробничого навчання, враховуючи специфіку змісту практичної діяльності, розробляють форми педагогічного проектування: програму практики, начальнометодичні карти, інструкції з техніки безпеки, карту переходу бригад по робочих місцях тощо. В основі такої роботи лежить спрямування навчального процесу на максимальне наближення його до виробничих умов. Для цього керівнику практики надається право самому обирати місце проведення практики та укласти договори аграрного закладу й підприємства.

Висновки. У результаті аналізу практик членами інспекційно-методичної групи, в складі якої працював автор цієї статті, встановлено, що практична складова навчального процесу майбутніх фахівців технічних спеціальностей аграрних закладів забезпечена на недостатньому рівні.

Ми пропонуємо низку пропозицій щодо поліпшення якісної складової практик: при проектуванні практичного навчання слід передбачати розширення співпраці з вітчизняними та зарубіжними заводами-виробниками сільськогосподарських агрегатів та установок; посилити увагу до сучасних методів експлуатації енергетичного обладнання (для цього необхідно укомплектувати навчальні господарства сучасними сільськогосподарськими агрегатами та установками); забезпечити належне педагогічне керівництво навчально-пізнавальною діяльністю студентів; враховуючи теорію поетапного формування розумової діяльності П.Я. Гальперіна, проводити своєчасний моніторинг рівнів професійної компетентності студентів; передбачати в записах у щоденнику з практики критичне оцінювання її студентом (зауваження щодо доцільності правильної експлуатації електроприводу, вчасного проведення технічного обслуговування, поточного й капітального ремонту тощо).

Література

1. Безрукова В.С. Проектирование педагогического процесса в профтехучилище / В.С. Безрукова ; Свердл. инж.-пед. ин.-т. – Свердловськ, 1990. – 226 с.
2. Бойко М.Ф. Стан та перспективи практичної підготовки молодших спеціалістів в аграрних навчальних закладах / М.Ф. Бойко, М.П. Хоменко // Проблеми освіти : науково-методичний збірник. – К. : Науково-методичний центр вищої освіти, 2005. – Вип. 41. – С. 15–26.
3. Ильясов Д.Ф. Проектирование педагогических теорий / Д.Ф. Ильясов // Педагогика. – 2004. – № 9. – С. 13–21.
4. Музика П.М. Організація практичного навчання в будівельному технікумі ДАУ: сьогодні та перспективи / П.М. Музика // Організація навчально-виховного процесу з досвіду роботи вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації, 2004. – Вип. 4. – С. 75–87.
5. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень : навч. посібник / В.І. Романчиков. – К. : ІЗМН, 1997. – 244 с.
6. Терехов А.М. Практичній підготовці студентів – сучасний рівень / А.М. Терехов // Освіта АПК. – НМЦ Міністерства аграрної політики України. – 2004. – № 7 (81). – С. 4.

КОШЕЛЕВА Н.Г.

ХАРАКТЕРИСТИКА ЕТАПІВ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ УМІНЬ ПРОЕКТУВАННЯ ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Про актуальність розробки шляхів і засобів ефективної фахової підготовки майбутніх економістів у ВНЗ, яка відповідала б сучасним потребам суспільства та мінливим вимогам професійного середовища, свідчить активний інтерес науковців до розв'язання цієї проблеми. Питання методології та технології підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців (зокрема, економічного профілю) розглянуто в працях Ю. Азарова, І. Бега, Є. Бондаревської, М. Боритька, А. Вербицького, В. Димова, О. Пономарьова, А. Реана, О. Савельєва, Л. Семушиної, В. Серікова, А. Хуторського, Є. Чудіної, Є. Шиянова, І. Якиманської; кандидатських дисертаціях Є. Іванченко, О. Капітанця, Г. Ковальчук, В. Кравченко, Е. Лукаша, Т. Поясок, О. Прудської, Л. Родіної, Г. Савченко, А. Старостіної, Г. Чаплицької, К. Чарнецькі, І. Шаповал та ін. Визначено, що головною метою сучасної фахової підготовки майбутніх економістів є не здобуття статичної сукупності знань, умінь і навичок, що швидко застарівають у мінливих умовах фахової діяльності, а формування професіонала, готового й мотивованого до постійного особистісного та фахового саморозвитку (у їх єдності), який володіє теоретичним і практичним арсеналом способів та засобів його здійснення (що успішно реалізується, зокрема, у процесі навчання студентів проектувати фахову діяльність). Відповідно, проектний аспект формування фахової готовності майбутніх економістів вимагає освоєння ними під час навчання у ВНЗ теорії й технології проектування фахових дій, чому була присвячена проведена нами дослідно-експериментальна навчально-виховна робота на базі Донецького університету економіки та права й Української інженерно-педагогічної академії.

Метою статті є висвітлення основних складових експериментальної організації навчання майбутніх економістів основ проектування фахової діяльності та доведення її ефективності для формування їх фахової готовності.

Результати проведеного нами аналізу специфіки підготовки майбутніх економістів дають змогу констатувати, що в реальному навчальному процесі економічного ВНЗ формування готовності майбутніх економістів до проектування фахових дій не здійснюється взагалі або має стихійний характер; більшість викладачів недостатньо